

Costello-Roberts proti Spojenému království, rozsudek ze dne 25. 3. 1993

Stěžovatel: Costello-Roberts

Žalovaný stát: Spojené království

Číslo stížnosti: 13134/87

Datum: 25.03.1993

Článek Úmluvy: čl. 13

čl. 3

čl. 32 odst. 1

čl. 43

čl. 47

čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: mučení, nelidský a ponižující trest, respektování soukromého života, účinný prostředek nápravy

Český právní řád: čl. 16 Úmluvy o právech dítěte

čl. 28 Úmluvy o právech dítěte

Významnost: 1

EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA

25. března 1993

VĚC COSTELLO-ROBERTS

(Rozsudek ve věci Costello-Roberts v. Spojené království)

Evropský soud pro lidská práva (dále jen „Soud“), zasedající v souladu s článkem 43 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) a s relevantními ustanoveními Jednacího řádu Soudu jako senát, který tvořili soudci R. Ryssdal, předseda, R. Bernhardt, Thór Vilhjálmsson, F. Gölcüklü, F. Matscher, R. Macdonald, F. Bigi, Sir John Freeland, L. Wildhaber, jakož i pan M.-A. Eissen, tajemník Soudu, a pan H. Petzold, zástupce tajemníka Soudu, po neveřejném jednání ve dnech 25. září 1992 a 23. února 1993 vynesl posledně uvedeného data následující rozsudek:

POSTUP

1. Případ byl postoupen Soudu Evropskou komisí pro lidská práva (dále jen „Komise“) dne 7. prosince 1991 v tříměsíční lhůtě stanovené článkem 32 odst. 1 a článkem 47 Úmluvy. Tomu

předcházela stížnost (č. 13134/87) proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska, podaná Komisí podle článku 25 dvěma britskými občany, paní Wendy Costello- Roberts a jejím synem Jeremym, dne 17. ledna 1986. Výrazem „stěžovatel“ je dále označován Jeremy, jelikož stížnosti jeho matky byly Komisí prohlášeny za nepřijatelné (viz níže odstavce 22-23).

Žádost Komise se opírala o články 44 a 48 a o prohlášení, jímž Spojené království uznalo obligatorní jurisdikci Soudu (článek 46). Předmětem žádosti bylo získat rozhodnutí o tom, zda skutkový děj případu zakládá porušení závazků odpovědného státu podle článků 3, 8 a 13 Úmluvy.

2. V odpovědi na dotaz učiněný v souladu s ustanovením 33 odst. 3 písm. d) Jednacího řádu Soudu stěžovatel prohlásil, že si přeje zúčastnit se řízení, a určil advokáty, kteří jej budou zastupovat (ustanovení 30 Jednacího řádu Soudu).
3. Dne 24. ledna 1992 předseda Soudu rozhodl, že v souladu s článkem 21 odst. 6 Jednacího řádu Soudu a v zájmu řádného chodu justice bude tento případ spolu s případem Y. v. Spojené království projednán týměž senátem. V důsledku smírného urovnání byl případ Y. vyškrtnut ze seznamu rozsudkem ze dne 29. října 1992 (Serie A č. 247-A).
4. Senát, který byl k tomuto účelu vytvořen, zahrnoval ex officio Sira Johna Freelanda, zvoleného soudce s britským občanstvím (článek 43 Úmluvy) a pana R. Ryssdala, předsedu Soudu (článek 21 odst. 3 písm. b/ Jednacího řádu Soudu). Dne 24. ledna 1992 předseda vylosoval za účasti tajemníka Soudu jména dalších sedmi členů, jimiž se stali J. Cremona, Thór Vilhjálmsson, F. Gölcüklü, R. Macdonald, R. Bernhardt, F. Bigi a L. Wildhaber (článek 43 in fine Úmluvy a ustanovení 21 odst. 4 Jednacího řádu Soudu). Později F. Matscher, náhradní soudce, nahradil J. Cremonu, jehož funkční období uplynulo a jehož nástupce se ujal svých povinností před ústním jednáním (ustanovení 2 odst. 3 a 22 odst. 1 Jednacího řádu Soudu).
5. Pan Ryssdal se ujal funkce předsedy senátu (článek 21 odst. 5 Jednacího řádu Soudu) a prostřednictvím tajemníka Soudu konsultoval se zástupcem vlády Spojeného království (dále jen „Vláda“), s delegátem Komise a se zástupcem stěžovatele ohledně organizace řízení (ustanovení 37 odst. 1 a ustanovení 38 Jednacího řádu Soudu). V souladu s nařízením, jež bylo následně přijato, obdržel tajemník Soudu dne 23. června 1992 stanovisko stěžovatele a dne 22. července stanovisko Vlády. Dopisem ze dne 17. srpna 1992 jej sekretář Komise informoval, že delegát Komise předloží své připomínky při ústním jednání.
6. V souladu s rozhodnutím předsedy se veřejné ústní jednání konalo v Paláci lidských práv ve Strasbourgu dne 23. září 1992. Předtím se Soud sešel k přípravnému zasedání.

Před Soud předstoupili:

(a) za Vládu A. Glover, právní poradce, Ministerstvo zahraničních věcí a Commonwealthu, zástupce, N. Bratza, Q.C., rada, A. Preston, Ministerstvo školství, S. Dance, Ministerstvo školství, poradci;

(b) za Komisi Sir Basil Hall, delegát;

(c) za stěžovatele J. Bealeová, Barrister-at-Law, právní zástupce, M. Gardner, advokát, M. Rosenbaum, poradce.

Soud vyslechl vystoupení N. Bratzy za Vládu, Sira Basila Halla za Komisi a paní Bealeové za stěžovatele.

SKUTKOVÁ ZJIŠTĚNÍ

1. Zvláštní okolnosti případu
2. V září 1985 poslala paní Costello-Roberts stěžovatele, kterému tehdy bylo sedm let, do nezávislé internátní přípravné školy v Barnstaple v Devonu. Škola má asi 180 žáků, školné za

žádného z nich nebylo placeno z veřejných fondů a škola neobdržela žádnou přímou finanční podporu od vlády.

3. V prospektu o škole bylo uvedeno, že se udržuje vysoký stupeň disciplíny, avšak nebyla zde žádná zmínka o používání tělesných trestů. Paní Costello-Roberts se nedotázala na režim školní kázně a zpočátku nedala na srozuměnou ani svůj nesouhlas s tělesnými tresty. Ve škole byl zaveden systém, kdy byl takovýto trest udělen po získání pěti záporných známek. Dne 3. října 1985 obdržel stěžovatel svou pátou zápornou známku za mluvení na chodbě. Ostatní záporné známky byly za podobné chování a za jedno malé zpoždění při přípravě ke spánku. Po projednání tohoto případu se svými kolegy ředitel rozhodl, že jedinou odpovědí na porušování kázně stěžovatelem, za které obdržel od ředitele již tři výstrahy, bude udělit mu tři rány na hýždě přes kalhoty cvičkou s gumovou podrážkou. Ředitel o tom stěžovatele informoval 8. října.
4. Trest byl vykonán ředitelem o tři dny později, osm dní poté, co Jeremy obdržel pátou zápornou známku. Nikdo jiný nebyl přítomen. Před strasbourskými institucemi stěžovatelův poradce tvrdil, že stěžovateli bylo řečeno, aby o svém trestu neinformoval rodiče, což však škola popřela. Na každý pád však v dopise své matce s datem 21. října 1985 napsal „prijed' a vyzdvihni mě, dostal jsem nařezáno“. Dále pak psal, s určitými obavami, že dostane „nářez cvičkou“.

Dne 4. listopadu 1985 jí škola potvrdila, že její syn dostal výprask cvičkou; podle ní – ačkoliv to Vláda rovněž popřela – škola tuto skutečnost původně popřela.

Dne 5. listopadu napsala paní Costello-Roberts správní radě školy o svém „znepokojení“ a „vážných obavách“ ohledně používání takovéto „barbarské praxe“. Uznala, že narůstající problémy začaly již po prvním týdnu školního roku, a prohlásila, že „dali jsme personálu jasně najevo, ... že jeho chování pokládáme za vyznačující se určitou zvráceností ...“ Ředitel školy pak 7. listopadu napsal předsedovi správní rady, že stěžovatelovy problémy byly způsobeny nedostatkem disciplíny – odmítal uznat autoritu a jeho chování narušovalo život školní komunity. Paní Costello-Roberts řediteli rovněž napsala, že si nepřeje, aby byl její syn tělesně trestán. Dne 16. listopadu 1985 jí ředitel odpověděl takto:

„... s ohledem na Vaši evidentní nespokojenost s výchovou nabízenou ... Vašemu synovi ... a na Vaše přání, aby byl vyjmut z rámce disciplíny a trestání, který je přijatelný pro všechny ostatní rodiče při škole, zdá se být nejlepším řešením vzít jej (ze školy) na konci tohoto školního roku.“

10. Stěžovatelova matka si stěžovala na policii někdy mezi 4. a 16. listopadem 1985, ale bylo jí řečeno, že ta nemůže nic podniknout bez viditelných modřin na hýždích dítěte. Podobné odpovědi se jí dostalo i od Národní společnosti pro prevenci před týráním dětí.
11. Personál údajně zpozoroval po tělesném potrestání téměř okamžité zlepšení chlapcova chování, avšak konstatoval, že následný kontakt, který měl se svými rodiči během pololetních prázdnin, jej dostal zpět. Ředitel byl toho názoru, že stěžovatel „napínal své rodiče“ tím, že posílal domů zvěsti o týrání a podobně, „což bylo jasně vysvětleno, avšak čemuž jeho rodiče evidentně věřili“.

Ve Strasbourgu se na stěžovatelově straně tvrdilo, že byl bitím cvičkou extrémně rozrušen, což jej proměnilo z důvěřivého hodného a přátelského dítěte v nervózní a nesnášenlivé dítě.

Vláda tvrdila, že podle jejích informací jakákoliv změna v povaze dítěte během jeho pobytu ve škole byla spíše zapříčiněna jeho neschopností přizpůsobit se omezením daným životem v internátní škole než bitím cvičkou. Podle jejího názoru výše zmíněná korespondence mezi matkou, správní radou školy a ředitelem odrážela chlapcovy potíže s adaptací.

12. Stěžovatel odešel ze školy v Barnstaple v listopadu 1985 a do nové školy nastoupil v lednu 1986. Ta v červenci 1986 podala zprávu, že se „značně uklidnil“ od svého příchodu, kdy byl nesnášenlivý, nervózní a téměř agresivní.
13. Relevantní vnitrostátní právo a praxe
14. Užívání tělesných trestů
15. V anglickém právu existovaly v relevantní době různé trestné činy napadení, u nichž se tresty lišily podle závažnosti trestného činu a podle soudu, před nímž se projednávaly. Právo se od té doby změnilo zákonem o trestním soudnictví z roku 1988.

Stíhání pro obecné napadení, nejméně závažnou formu napadení, bylo normálně zahájeno poškozenou stranou nebo v jejím zájmu v souladu s oddílem 42 zákona o trestných činech proti osobě z roku 1861, ve znění pozdějších změn (dále jen „zákon z roku 1861“). Oddíl 45 bránil jakémukoliv dalšímu nebo jinému řízení, civilnímu či trestnímu, ze stejného důvodu. V důsledku toho porotní soud normálně řízení pro obecné napadení nezahajoval, čímž zajistil, aby osobě poškozené údajným napadením zůstala možnost volby mezi trestním a civilním řízením.

U policejního soudu byla maximálním trestem za obecné napadení pokuta 400 liber nebo dva měsíce odnětí svobody. V případech „závažného“ obecného napadení, zejména bylo-li spácháno na dítěti mužského pohlaví ve věku do čtrnácti let nebo na jakékoliv osobě ženského pohlaví, byla trestem vyšší pokuta nebo odnětí svobody na šest měsíců. U porotního soudu se při usvědčení trest zvýšil na odnětí svobody na jeden rok.

Napadení s následkem skutečného tělesného poškození, závažnější forma napadení, bylo a nadále zůstává upraveno zejména oddílem 47 zákona z roku 1861. Stíhání je normálně zahájeno z podnětu Koruny a maximálním trestem při usvědčení je odnětí svobody na pět let.

Kromě toho je trestným činem ve smyslu oddílu 1 odst. 1 zákona o dětech a mladistvých z roku 1933 napadení nebo špatné zacházení s dítětem takovým způsobem, které mu může způsobit zbytečné útrapy nebo újmu na zdraví. Maximálním trestem při usvědčení je pokuta nebo odnětí svobody na deset let.

14. Podle civilního práva, nebylo-li zahájeno trestní stíhání pro obecné napadení, je fyzické napadení žalovatelné jako forma protiprávního jednání vůči osobě, přičemž se poškozenému přiznává právo na náhradu škody. Civilní řízení zahájené pro použití nepřiměřeného či neodůvodněného tělesného trestu učitelem bude směřovat buď proti němu, nebo proti jeho zaměstnavateli - tj. škole nebo školskému orgánu. Takovéto řízení pro napadení může probíhat před soudem první instance i před vyšším soudem, přičemž je v obou případech možné odvolat se k odvolacímu soudu.
15. S výhradou výjimek vzniklých v důsledku změny ve vnitrostátním právu (viz níže odstavec 16) je obhajobou jak vůči trestním obviněním, tak i vůči civilním žalobám, že osoba, proti které směřuje obvinění nebo žaloba, byla učitelem vykonávajícím odůvodněný a mírný fyzický trest vhodným nástrojem a decentním způsobem. Učiteli údajně příslušelo toto právo in loco parentis, kterým vykonával na základě presumované delegace rodičovské právo takto děti postihovat.

Právo upravující výkon tělesného trestání učiteli má tudíž svůj základ v právu rodičů vykonávat tělesné trestání na svých dětech. Jak rodiče, tak učitelé jsou chráněni právem pouze tehdy, je-li trestání v konkrétním případě „přiměřené“ okolnostem. Pojem „přiměřenosti“ umožňuje soudům aplikovat na fyzické trestání dětí standardy převládající v současné společnosti.

16. S účinností od 15. srpna 1987, kdy vstoupily v platnost oddíly 47-48 školského zákona (č. 2) z roku 1986, tj. po událostech, které zavdaly podnět k danému případu, přestala výše uvedená

obhajoba být aplikovatelnou na učitele v civilním řízení při protiprávním jednání vůči některým žákům, zejména vůči žákům ve školách podporovaných místními školskými orgány a v některých jiných školách, jimž poskytuje stát finanční podporu, a vůči žákům v nezávislých školách (viz níže odstavec 1), jejichž školné je financováno z veřejných fondů.

17. Školský systém

18. Podle školského zákona z roku 1944 mají rodiče povinnost, jejíž nesplnění zakládá trestní odpovědnost, vzdělávat své děti. Rodiče mohou volit mezi poskytováním vhodného vzdělání doma nebo za použití nezávislých nebo státních škol. Státnímu sekretáři ukládá tentýž zákon povinnost zabezpečit určité vzdělávací standardy.

19. Nezávislou školou (často nazývanou „soukromou školou“) je škola, kde je vzdělání na plný úvazek poskytováno pěti nebo více žákům ve věku povinné školní docházky, která není zvláštní školou ve smyslu oddílu 114 odst. 1 školského zákona z roku 1944 jako speciálně organizovaná škola vzdělávající žáky s potížemi s učením nebo škola podporovaná místním školským orgánem.

Nezávislé školy musí požádat referenta odboru školství a vědy o zápis do rejstříku nezávislých škol. Zápis se provede podle ustanovení příslušných bezpečnostních, zdravotnických a vzdělávacích standardů.

Před institucemi Úmluvy Vláda uznala, že z ustanovení oddílů 70-75 školského zákona z roku 1944 jasně vyplývá, že státní sekretář není oprávněn odmítnout registraci nezávislé školy s odůvodněním, že se tam uplatňují tělesné tresty, a že jakékoliv odmítnutí zaregistrovat školu z tohoto důvodu bude zakládat možnost právního napadení ze strany dotčené školy.

19. Jakmile byly nezávislé školy zaregistrovány, podléhají periodickým inspekcím a návštěvám inspektorů Jejicho Veličenstva, avšak nepodléhají týmž standardům jako školy subvencované státem. Oddíl 71 odst. 1 školského zákona z roku 1944 zmocňuje státního sekretáře zahájit řízení o stížnosti, které může vyústit ve vyškrtnutí nezávislé školy z rejstříku.

S výhradami uvedenými výše v odstavci 16 mohou nezávislé školy svobodně užívat tělesné tresty jako kázeňské opatření. Podle Vlády:

1. a) zatímco použití nepřiměřeného tělesného trestu v rámci školy (včetně úspěšného trestního stíhání) by mohlo státního sekretáře vést k tomu, aby využil své pravomoci podle oddílu 71 odst. 1, použití mírného a rozumného tělesného trestu by nebylo důvodem pro podání stížnosti na školu nebo pro zrušení její registrace;
2. b) stížnosti na příliš časté užívání tělesných trestů by byly postoupeny inspektorům Jejicho Veličenstva, od nichž by se očekávalo, že se školou projednají její kázeňský režim, avšak s konečnou platností by bylo na škole, aby se v zákonných mezích rozhodla s tím, že by jednotlivým rodičům, kteří měli námitky proti kázeňskému režimu, bylo ponecháno k rozhodnutí, aby si pro své děti vybrali jinou školu;
3. c) žádná ze stížností podaných během posledních pěti let se netýkala užívání tělesných trestů.

Stěžovatel oproti tomu tvrdil, že řízení směřující k vyškrtnutí z rejstříku bylo zahájeno vůči škole, která značně používá tělesné tresty. Inspektoři Jejicho Veličenstva vyjádřili obavy, inter alia, ohledně systému tělesných trestů a doporučili, aby škola svou praxi přezkoumala.

20. Podle zákona o dětech z roku 1989 - který v relevantní době ještě neplatil - nezávislé školy, které poskytují internátní ubytování nejvýše pro patnáct dětí (odlišné od škol schválených podle Školského zákona z roku 1981 jako vhodné pro děti vyžadující zvláštní výchovu), jsou povinny se registrovat jako dětské domovy. Podle vyhlášky o dětských domovech z roku 1991 bylo v takovýchto školách užívání tělesných trestů zakázáno.

21. V Anglii a ve Walesu stát přímo financuje tři z celkově 2341 nezávislých škol. Někteří žáci ve 295 nezávislých školách dostávají finanční podporu z veřejných fondů na základě Struktury asistovaných míst v souladu s oddílem 17 školského zákona z roku 1980. V letech 1991-1992 získalo 28 303 žáků z celkového počtu 550 000 asistovaná místa. Místní školské orgány mohou platit za výchovu žáků ve své oblasti v nezávislých školách nebo přispívat na školné žáků v případech naléhavosti.

Nezávislé školy mají charitativní status, který je opravňuje k daňovým úlevám přiznávaným charitám obecně.

ŘÍZENÍ PŘED KOMISÍ

22. Ve své stížnosti (č. 13134/87) podané u Komise dne 17. ledna 1986 paní Costello-Roberts a její syn Jeremy uvedli, že jeho tělesný trest byl v rozporu s článkem 3 Úmluvy a znamenal rovněž porušení práva každého z nich na respektování jejich soukromého a rodinného života zaručeného článkem 8. Dále pak tvrdili, že v rozporu s článkem 13 neměli k těmto stížnostem podle Úmluvy žádný účinný vnitrostátní právní prostředek. Původní stížnost podle článku 14 byla později stažena.
23. Dne 13. prosince 1990 prohlásila Komise matčiny stížnosti za nepřipustné a synovy stížnosti za přípustné. Ve své zprávě ze dne 8. října 1991 (sestavené v souladu s článkem 31) vyjádřila Komise názor, devíti hlasy ku čtyřem, že byl porušen článek 8 (soukromý život), nikoliv však článek 3, a jedenácti hlasy ku dvěma, že byl porušen článek 13.

KONEČNÉ NÁVRHY PŘEDNESENÉ SOUDU

24. Při ústním jednání Vláda potvrdila podání, jež učinila ve své zprávě. Vláda požádala Soud, aby konstatoval, že články 3, 8 a 13 Úmluvy nebyly porušeny.

PŘÁVNÍ ZJIŠTĚNÍ

1. Odpovědnost žalovaného státu
2. Pan Costello-Roberts tvrdil, že zacházení, jemuž byl podroben, způsobilo porušení článků 3 a 8 Úmluvy.

I když připustila, že stát vykonával nad nezávislými školami, jako je stěžovatelova, kontrolu a dohled v omezené míře, Vláda popřela, že je přímo odpovědná za každý aspekt metody, jakou jsou spravovány; Vláda zejména nevykonává žádnou funkci v oblasti disciplíny.

V souladu s tím je nutné nejdříve posoudit, zda skutečnosti uváděné stěžovatelem jsou takové povahy, aby zakládaly odpovědnost Spojeného království ve smyslu Úmluvy.

26. Soud důsledně zastává stanovisko, že odpovědnost státu je založena tehdy, jestliže porušení jednoho nebo více práv a svobod definovaných v Úmluvě je důsledkem nedodržení tímto státem jeho závazku podle článku 1 zajistit tato práva a svobody ve svém vnitrostátním právu každému, kdo podléhá jeho jurisdikci (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci Young, James a Webster v. Spojené království ze dne 13. srpna 1981, Serie A č. 44, str. 20, odst. 49). Vláda skutečně akceptovala pro účely daného řízení, že takovýto závazek existuje, pokud se jedná o zajištění práv garantovaných články 3 a 8 žákům v nezávislých školách. Navzdory tomu však tvrdila, že odpovědnost Spojeného království zde ve skutečnosti nevznikla, protože anglický právní systém adekvátně zabezpečil práva garantovaná Úmluvou zákazem užívání tělesných trestů, které nejsou mírné či rozumné.
27. Soud úvodem poznamenává, tak jak již na to poukázal stěžovatel, že stát má povinnost zajistit dětem jejich právo na vzdělání podle článku 2 Protokolu č. 1. Soud připomíná, že ustanovení

Úmluvy a jejich Protokolů je třeba chápat jako jeden celek (viz rozsudek ve věci Kjeldsen, Busk Madsen a Pedersen v. Dánsko ze dne 7. prosince 1976, Serie A č. 23, str. 26 a 27, odst. 52 a 54, a rozsudek ve věci Soering v. Spojené království ze dne 7. července 1989, Serie A č. 161, str. 40, odst. 103). O funkcích vztahujících se k vnitřní správě školy, jako je například disciplína, nelze tvrdit, že jsou ve vztahu k výchovnému procesu pouze doplňkové (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci Campbell a Cosans v. Spojené království ze dne 25. února 1982, Serie A č. 48, str. 14, odst. 33). Fakt, že školní kázeňský systém spadá pod rozsah práva na vzdělání, byl rovněž uznán později v článku 28 Úmluvy OSN o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989, která vstoupila v platnost dne 2. září 1990 a byla ratifikována Spojeným královstvím dne 16. prosince 1991. Tento článek, v kontextu s právem dítěte na vzdělání, stanoví toto:

„2. Smluvní státy přijmou všechna vhodná opatření, aby zajistily, že školní kázeň byla usměrňována způsobem slučitelným s lidskou důstojností dítěte a v souladu s touto Úmluvou.“

Za druhé, ve Spojeném království existují nezávislé školy vedle systému veřejného vzdělávání. Základní právo každého na vzdělání je právem garantovaným stejně žákům ve státních jako v nezávislých školách, přičemž se mezi nimi nečiní žádný rozdíl (viz, mutatis mutandis, výše zmíněný rozsudek ve věci Kjeldsen, Busk Madsen a Pedersen, Serie A č. 23, str. 24, odst. 50).

Za třetí, Soud souhlasí se stěžovatelem, že stát se nemůže zprostit odpovědnosti tím, že deleguje své povinnosti na soukromé útvary nebo jednotlivce (viz, mutatis mutandis, rozsudek ve věci Van der Musselen v. Belgie ze dne 23. listopadu 1983, Serie A č. 70, str. 14-15, odst. 28-30).

28. V souladu s tím v daném případě, který se týká speciální oblasti školní kázně, napadené jednání, ačkoliv bylo aktem ředitele nezávislé školy, je nicméně takové povahy, že může zakládat odpovědnost Spojeného království podle Úmluvy, jestliže se prokáže, že je neslučitelné s článkem 3 nebo s článkem 8 nebo s oběma.

29. Údajné porušení článku 3

30. Jeremy Costello-Roberts tvrdil, že tělesný trest, který byl na něm vykonán, byl „ponižujícím trestem“ odporujícím článku 3, podle něhož: „Nikdo nesmí být mučen nebo podrobován nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

Jeremy Costello-Roberts tvrdil, že ačkoliv skutečné fyzické násilí, jemuž byl podroben, bylo mírné, přesto zde existoval útok na jeho důstojnost a fyzickou integritu. Odvolal se zejména na odlišné názory tří členů Komise. Ponižující zacházení bylo podle jeho tvrzení umocněné jeho věkem v dané době (sedm let), skutečností, že byl ve škole pouze asi pět týdnů, ponižujícím aspektem trestu, neosobním a automatickým způsobem, jímž byl trest vykonán v důsledku „nasbírání“ záporných bodů za menší přestupky, a třídenním čekáním mezi „rozsudkem“ a jeho výkonem.

Stěžovatelovo tvrzení bylo napadeno Vládou a nebylo akceptováno většinou členů Komise.

30. Ve svém rozsudku ve věci Tyrer v. Spojené království ze dne 25. dubna 1978 (Serie A č. 26) již Soud konstatoval, že tělesný trest může být útokem na osobní důstojnost a na fyzickou integritu chráněnou článkem 3. Jak se však uvádí v odstavci 30 tohoto rozsudku, aby byl trest „ponižující“ a odporující článku 3, musí dané ponížení či pokoření dosáhnout určité úrovně tvrdosti a musí být na každý pád jiné než tento obvyklý element ponížení, inherentní v každém trestu. Tím, že článek 3 výslovně zakazuje „nelidský“ a „ponižující“ trest, skutečně předpokládá, že existuje rozdíl mezi takovýmto trestem a trestem v obecnějším smyslu.

Posouzení této minimální úrovně tvrdosti závisí na všech okolnostech případu. V úvahu je třeba vzít takové faktory, jakými jsou povaha a okolnosti trestu, způsob a metoda jeho výkonu, jeho tvrdost,

jeho fyzické a mentální účinky a v určitých případech pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (viz rozsudek ve věci *Irsko v. Spojené království* ze dne 18. ledna 1978, Serie A č. 25, str. 65, odst. 162, výše zmíněný rozsudek ve věci *Tyrer*, Serie A č. 26, str. 14-15, odst. 29-30).

31. Okolnosti potrestání stěžovatele je možné odlišit od okolností potrestání pana Tyrera, které bylo shledáno ponižujícím ve smyslu článku 3. Pan Costello-Roberts byl malý chlapec potrestaný v souladu s kázeňským řádem platným ve škole, jejímž byl internátním žákem. Trest spočíval ve třech úderech na jeho hýždě přes šortky cvičební obuvi s gumovou podrážkou za zavřenými dveřmi. Oproti tomu pan Tyrer byl mladý muž, odsouzený místním soudem pro mladistvé ke třema ranám prutem na nahou zadnici. Jeho trest byl vykonán asi o tři týdny později na policejní stanici, kde byl držen dvěma policisty, přičemž třetí policista vykonal trest a při první ráně prut přelomil.
32. Kromě důsledků, jež lze očekávat od opatření přijatých čistě na disciplinární úrovni, nepředložil stěžovatel žádný důkaz o nějakých tvrdých nebo dlouhotrvajících účincích, jakožto důsledcích napadeného zacházení. Trest, který nevyvolává takové účinky, může spadat pod rozsah článku 3 (viz výše zmíněný rozsudek ve věci *Tyrer*, Serie A č. 26, str. 16-17, odst. 33), pokud lze za zvláštních okolností případu tvrdit, že dosáhl minimální hranice požadované tvrdosti. I když má Soud určité pochybnosti ohledně automatické povahy trestu a třídního čekání před jeho výkonem, má za to, že minimální hranice tvrdosti nebylo v tomto případě dosaženo.

Proto nebylo zjištěno žádné porušení článku 3.

III. Údajné porušení článku 8

33. Stěžovatel tvrdil, že jeho tělesný trest znamenal porušení článku 8 Úmluvy, který zní:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Toto tvrzení bylo napadeno Vládou, avšak podpořila je většina členů Komise.

34. Tato většina se odvolala na konsistentní judikaturu institucí Úmluvy v tom smyslu, že pojem „soukromý život“ zahrnuje fyzickou a morální integritu osoby (viz, zejména, rozsudek ve věci *X a Y v. Nizozemsko* ze dne 26. března 1985, Serie A č. 91, str. 11-13, odst. 22-27). Většina byla názoru, že ochrana poskytovaná článkem 8 fyzické integritě jednotlivce může být širší než ochrana poskytovaná článkem 3 a že tudíž stěžovatelova stížnost může být posuzována podle prvního stejně jako podle druhého ustanovení.
35. Podle stěžovatelova podání bylo účelem trestu vykonávat donucení silou a strachem, což znamenalo zásah do morální integrity, jakož i do fyzické integrity. Ve škole je dítě ve veřejném světě, kde se musí učit respektovat soukromí ostatních a má právo na to, aby jeho soukromý život byl respektován, jak uznává článek 16 Úmluvy OSN o právech dítěte ze dne 20. listopadu 1989, a je třeba s ním zacházet důstojně.

Toto právo je garantováno Úmluvou bez ohledu na to, zda si dítě zaslouží být potrestáno nebo zda – což bylo popřeno – jeho rodiče souhlasí s takovým potrestáním obecně nebo v daném případě s „výpraskem“, jemuž bylo podrobeno.

36. Soud souhlasí s Vládou, že pojem „soukromý život“ je široký, který nelze definovat

vyčerpávajícím způsobem, jak konstatoval ve svém nedávném rozsudku ve věci Niemietz v. Německo*) (dne 16. prosince 1992, Serie A č. 251-B, str. 11, odst. 29), Opatření přijatá v oblasti školství mohou za určitých okolností ohrozit právo na respektování soukromého života (viz, mutatis mutandis, rozsudek ze dne 23. července 1968 v meritu věci k případu „Belgičtí lingvisti“, Serie A č. 6, str. 33, odst. 7), avšak ne každé jednání nebo opatření, které snad může negativně ovlivnit fyzickou či morální integritu osoby, je takovýmto zasahováním.

Zvláštní disciplinární opatření přijaté proti Jeremy Costello-Robertsovi za sérii menších přestupků proti školnímu řádu nedosáhlo podle názoru Soudu úrovně tvrdosti, která postačuje k tomu, aby spadalo pod rozsah článku 3 Úmluvy (viz výše odstavec 32), který výslovně upravuje trestání a upravuje tudíž první bod odkazu pro posuzování případu týkajícího se disciplinárních opatření ve škole.

Soud nevyklučuje, že mohou existovat okolnosti, za nichž může být článek 8 chápán jako ustanovení umožňující ve vztahu k disciplinárním opatřením ochranu, která jde nad rámec ochrany garantované článkem 3. Avšak s přihlédnutím k předmětu a účelu Úmluvy jako celku a s vědomím toho, že posílání dítěte do školy nutně v sobě zahrnuje určitý stupeň zasahování do jeho soukromého života, má Soud za to, že zacházení napadené stěžovatelem nemělo za následek nepříznivé účinky na jeho fyzickou či morální integritu, jež by byly postačující k tomu, aby je subsumovalo pod rozsah zákazu obsaženého v článku 8. I když si nepřaje, aby se to vykládalo jako jeho souhlas se zachováním tělesných trestů coby součásti disciplinárního režimu ve škole, dopívá Soud k závěru, že za okolností tohoto případu zde rovněž nedošlo k žádnému porušení tohoto článku.

1. Údajné porušení článku 13
2. Stěžovatel dále tvrdil, že neměl žádné účinné právní prostředky nápravy ve Spojeném království, pokud jde o jeho stížnosti podle článků 3 a 8, jak vyžaduje článek 13 Úmluvy, který zní takto: „Každý, jehož práva a svobody přiznané touto Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.“

Jak uvádí stěžovatel ve svém podání, jeho civilní žaloba pro napadení by byla zamítnuta s odůvodněním, že jeho trest spadá do rámce přiměřeného a mírného potrestání. Stěžovatel se odvolal na případ Y. v. Spojené království, v němž tělesné potrestání dítěte, které představovalo použití tvrdšího fyzického násilí, než tomu bylo v jeho případě, bylo shledáno zákonným soudem první instance a v němž bylo dítěti sděleno, že odvolání nemá vyhlídky na úspěch (viz rozsudek Soudu ze dne 29. října 1992 k tomuto případu, Serie A č. 247-A, str. 3, odst. 12). Kromě toho se relevantní vnitrostátní právo nezabývá tím, zda je vůbec dovoleno uložit takovýto trest, ani neuvádí znaky ponížení či zásahu do soukromí.

38. Komise dospěla k závěru, že anglická právní úprava napadení nedává stěžovateli účinný právní prostředek podle článku 13. Odvolala se na případ Y., jakož i na svůj názor v případě Maxine a Karen Warwick v. Spojené království (stížnost č. 9471/81, zpráva Komise ze dne 18. července 1986, Decisions and Reports 60, str. 18-19, odst. 94-102), v níž opět tvrdší trest než trest uložený Jeremy Costello-Robertsovi byl soudem první instance shledán zákonným.
39. Navzdory svým nálezům, že žádné právo garantované článkem 3 ani článkem 8 nebylo porušeno, musí Soud v souladu se svou judikaturou posoudit stěžovatelovu stížnost podle článku 13, pokud jeho důvody ke stížnostem podle článků 3 a 8 mohou být shledány „žalovatelnými“ ve smyslu Úmluvy (viz, mimo jiné, rozsudek ve věci Boyle a Rice v. Spojené království ze dne 27. dubna 1988, Serie A č. 131, str. 23, odst. 52). Z hlediska přístupu, který zvolil výše v odstavcích 30-32 a 36, má Soud za to, že tato podmínka je splněna.
40. Z následujících důvodů Soud v podstatě souhlasí s tvrzením Vlády, že stěžovatel měl k dispozici účinný právní prostředek nápravy, pokud jde o jeho stížnosti ohledně článku 3 a článku 8. Za

prvé nebylo sporu o tom, že stěžovatel měl možnost zahájit civilní řízení pro napadení, a kdyby v něm byl úspěšný, mohly mu anglické soudy zajistit vhodný opravný prostředek ohledně trestu, který dostal.

Za druhé účinnost právního prostředku nápravy ve smyslu článku 13 nezávisí na jistotě příznivého výsledku (viz nedávný rozsudek ve věci *Pine Valley Developments Ltd a ostatní v. Irsko**) ze dne 29. listopadu 1991, Serie A č. 222, str. 27, odst. 66); na každý pád Soudu nepřísluší spekulovat o tom, k jakému rozhodnutí by anglické soudy byly dospěly, obzvláště s ohledem na postoj, který by musely zaujmout vůči současným standardům (viz výše odstavec 15 in fine).

Pokud se stěžovatelovy argumenty týkají obecnější otázky ohledně rozsahu vnitrostátního práva, Soud připomíná, že článek 13 nejde tak daleko, aby garantoval právní prostředek nápravy dovolující, aby zákony smluvního státu jako takové mohly být napadeny u vnitrostátního orgánu s odůvodněním, že odporují Úmluvě nebo ekvivalentním vnitrostátním právním normám (viz, mimo jiné, rozsudek ve věci *James a ostatní v. Spojené království* ze dne 21. února 1986, Serie A č. 98, str. 47, odst. 85).

Proto článek 13 nebyl porušen.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD

1. Potvrzuje pěti hlasy ku čtyřem, že článek 3 nebyl porušen;
2. Potvrzuje jednomyslně, že články 8 a 13 nebyly porušeny.

Vyhotoveno v anglickém a francouzském jazyce a vyhlášeno na veřejném zasedání v Paláci lidských práv ve Strassbourgu dne 25. března 1993.

Marc-André EISSEN

tajemník

Rolv RYSSDAL

předseda

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strassbourgu - přílohový sešit VIII/1996, Rozsudek ES o stížnosti č. 13710/88, str. 10.

*) Viz Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve Strassbourgu - přílohový sešit XXXV/2003, Rozsudek ES o stížnosti č. 12742/87, str. 8.